

10230

1920

Հրատարակւիլն «ԿԻՆՈՒՄ», Գրականության — Թիւ 2

Ա. ԻՍԱԳԱՆԵԱՆ

ԱՐԴԻ ՄԷԿ ՄԱԿԱՐԻ

ԲՈՒՄ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. ԵԱՐԲ—ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՀԱՅԿԱՇԵՆ—ԹԻՒ 2

Կ. ԳՈՒԼԻՍ
1920

ՏՊԱԳՐ. ՍԱՆՋԱԿՋԵԱՆ

256

20 ԴԴ

891.99

Ի-75

ՍԷՆԹ

2003

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԿՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ ՀԱՄԱՐ, Աւետիս Սահարնեան	702
ԱՅՆ ՍԵՒ ՕՐԵՐՈՒՆ . . . , Պատկերներ, Սրամ Անտոնեան	110
ԿՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ, Գրի առաւ Տ. Զապէլ Եսայեան	75
ԱՐԱՐՍ — ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԷԳԻՈՆԸ, Սուրէն Պարթևեան	50
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՅ, Մանրաման մեծագիւր քարաքանդ, Յ. Յ. Զաղմագճեան	75
ԱՆԵԱԿՆԵՐ ԵՒ ԽԼԵԱԿՆԵՐ, Հայ Վրանաքաղաքին Տարեգիրքը, Տօքթ. Մ. Սալբի	250
ՏՈՐԵՑՈՅՑ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԻ, Կազմեց Տօքթ. Լ. Համբարձումեան	100
ՀՐՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ, Տրամ 4 արար, Լեւոն Շանթ	100
ԳՐՈՒԱԳՆԵՐ Հ. Յ. Դ. ԳՐԾՈՒՆԵՐԻՆԻՑ, Ա. Նորեան (Արսէն Միքայէլեան)	75
ԱՆՀԵՏԱՅՈՂ ԴԷՄՔԵՐ — ԳՐ. ԶՕՀՐԱՊ, Արշակ Ալպոյանեան	150
ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՄԱԿԱՔՈՅՇՆԵՐԸ, Եր. Օտեան	100
ԴԵՍՊԱՆ ՄՈՐԿԸՆԹԱՌԻ ՊԱՏՄԱԾՆԵՐԸ, Թարգմ. Մ. Շամտանճեան	40
ԴԵՍՊԱՆ ՃԷՐԸՐՏԻ ՊԱՏՄԱԾՆԵՐԸ, Թարգմ. Մ. Շամտանճեան	100
ՌԱՍԹՈՒԹԻՆ ԿՍՄ ՍՐԻԿԱՅ ՎԱՆԱԿԱՆԸ, Ուիլիամ Լը Քէօ	80
ԱՆՄԱՀՆԵՐ — Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ, Լ. Էսաճանեան	50
ԺՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ, Ծերենց (Լաթալիալ)	30
ԳՈՐԱՆԵՐԳԵՐ, Կ. Սիտալ	100
ԳՐԱՎԱԿ. ԴԷՊՔԵՐ ՀԱՅՈՅ ՊԱՏՄ. ՄԷՋ, Արսէն Միքայէլեան, Ա. հատոր	100

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ

ԱՄԲՈՂԱՅԱՆ ԳՈՐԾԸ, Սիամանթօ	150
ՀԵԹԱՆՈՍ ԵՐԳԵՐ, Դ. Վարուժան	150
ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐ, Ա. Է. Բ. Շարք, Սիամանթօ	30
ԳՐԱՎԱՆ ԱՍՈՒԼԻՄՆԵՐ, Լ. Շանթ, Ռ. Զարդարեան, Գր. Զօհրապ, Դ. Վարուժան Եսայէն	50
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍ, Դ. Լեւոնեան, Դ. հատոր 200, Ե. հատոր 200, Զ. հատոր	250
ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐ, Ա. Մաս — Ռուսահայ Գրողներ	250
ՀԱՅՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Լէօ, Ա. հատոր	300
ՍԶԳՅԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ, Եր. Լալայեան, 25 հատոր	3000
ԳԻՐԱՆ ՀԱՅՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ, Գիւտ Քննյ. Աղանեանց, 12 հատոր	4000
ԳՐԱՆԱՍԶԱՅ ԲԱՌԱՐԱՆ, Նորայր Բիւզանդացի	800
» » Եղիա Տէմիլ՝ Րճիպուղեան	400
ԱՆԴՈՂԱՅ » Երան 120, Նոյնը՝ Հայ.-Անգլ. մատու	150

891 39
ԻՄԴՏ

Հրատարակւիւն «ԿԻՒԻԿԻՍ» Գրավաճառնոցի—Թիւ 7

ԱՒ. ԲԱՍԱԳԱԿԵԱՆ

ԱՐՈՒ ԼԵՎ ՄԱԿԱՐԻ

ԲՈՒՄ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՀԱՅԿԱՇԷՆ — Ա. ԵԱՐՔ

Կ. ՊՈԼԻՍ
1920

ՏՊԱԳՐ. ՍԱՆՋԱԿՋԵԱՆ

ԴԵՐՄԵՐՇԱՆ ԳՐԱՏԱՐԱՆ
HARRY G. BERBERIAN
837 WASHINGTON ST.
BOSTON MASS

ԱՐՈՒ ԼԱԼԱ ՄԱՀԱՐԻ

(ԱՐԱՐ ԲԱՆԱՍԵՂԾ X—XI ԴԱՐՈՒՄ)

Արու Լալա Մահարին,
Հռչակուող բանաստեղծը Բաղդադի,
Ծրեմ քանոնի տալիս աստիճանների հոյակապ բաղադրում,
Ապրեց փառքի եւ վայելքի մէջ.
Հօգների եւ մեծասունների հետ սեղան նստեց,
Գիտունների եւ իմաստունների հետ վեճի մաս,
Սիրեց ու փորձեց ընկերներին.
Եղաւ ուրիշ-ուրիշ ազգերի հայրենիքներում, տեսաւ եւ դիտեց մարդկանց եւ օրէնքներ.
Եւ նրա խորաքափանց ոգին համաշխարհային մարդուն, համաշխարհային եւ խորագին ասեց մարդուն
եւ նրա օրէնքներ:
Եւ որովհետեւ նա չուներ կին եւ երեխաներ՝ իր բոլոր հարսուրթները բաժանեց աղքատներին,
վերցրեց իր ուղեւորի հարսուրթը եւ մի գիշեր, երբ Բաղդադը բռնեց Թուրքիան, հեռացաւ
նիստածիկ աստիճանի վրայ,— գաղտնի հեռացաւ Բաղդադից...

57966-ս

5/68-71

ԱՐՈՒ ԼԱԼԱ ՄԱՀԱՐԻ

Առաջին Մուրակ

Եւ քարաւանը Արու Լալայի աղբիւրի նման մեղմ կարկաջելով
Քայլում էր հանգիստ ներհամ զիշերով, հնչուն զանգերի անուշ ղողանջով
Հաւասար քայլով չափում էր համբէն այն քարաւանը ուր՝ ու մոլոր,
Եւ ղողանջները ծորում քաղցրալուր, ողողում էին դաշտերը անդորր:

Մեղկ փափկութեան մէջ Բաղդադն էր ներհամ ջէնաթի շքեղ, վառ երազներով,
Գիւլտառներում բլբուլն էր երգում զազէլներն անուշ՝ սիրոյ արցունքով:

Շատրուանները քրքջում էին պայծառ ծիծաղով աղամանդեղէն,
Բոյր ու համբոյր էր խնկարկում չորս կողմ խալիֆաների բէօշիքի բերեղէն:

Եւ քարաւանը օրօ՞ր ու շորօ՞ր զնգում էր առաջ ու ետ չէր նայում,—
Անծայր համբէն էր Արու Լալային բեր հրապոյրով կանչում, փայփայում.

— «Գնա՛, միշտ զնա՛, իմ քարաւանս, եւ ետ մի՛ դարձիր, քայլէ՛, կանգ մի՛ առ.
Այսպէս էր խօսում իր սրտի խորքում Արու Մահարին, մեծ բանաստեղծը:

Գնա՛ մենաւոր վայրերն ամայի , ազատ , կոյս եւ սուրբ , զմրուխտեայ հեռուն .
Դէպի արեւը սլացի՛ր , զնա՛ եւ սիրտս այրիւ արեւի սրտում :

Ա՛խ , մնաք բարեւ չեմ ասում ես ձեզ , իմ հօր զերեզման , օրօ՛ցք մայրական ,
Իմ հոգին յաւէրժ խռով է ձեզ հետ , հայրենական յա՛րկ , յուշե՛ր մանկական :

Ես շա՛տ սիրեցի իմ ընկերներին եւ բոլոր մարդկանց՝ հեռաւո՛ր , մօտի՛կ ,
Եւ սէրս հիմա իժ դարձաւ թունոտ , խայթում է սիրտս հուր ատելութեամբ :

Ատում եմ , ինչ որ սիրել եմ առաջ , ինչ որ տեսել եմ մարդու հոգու մէջ .
Մարդու հոգու մէջ համբել եմ հազար նողկանք ու զարշանք՝ զազիր օւ նանիր :

Բայց ես փախչում եմ զարշանքի հազար ու մէկերորդից — կեղծիքից ստոր
Որ զարդարում է երեսը մարդու անմեղ սրբերի լուսապսակով :

Մարդկային լեզո՛ւ , դու որ երկնային լազուր շղարշով , բոյրով համբոյրով
Ծածկում ես մարդու դժոխքը հոգու — թոթվել եմ արդեօք ճշմարիտ մի խօսք :

Մարդկային լեզո՛ւ , թունաւոր սլաք , մեղրի ծորանքով սիրտս խոցեցիր ,
Իմ հոգում մեռաւ սիրոյ մի երկինք , մի վառ արեգակ , եւ յոյս , եւ հաւատ :

Գնա՛ անապատ , իմ քարաւանս , վայրի , ամայի անապատն այրւող ,
Եւ իջեւանիր այն պղնձապած շէկ ժայռերի տակ , զազանների մօտ :

Խփեմ վրա՛նս , օձ-կարիճների բների վրայ խփեմ վրանս ,
Այնտեղ բիւր անգամ , եւ ապահով է , եւ քաղցր ու անդորր , քան թէ մարդ-
կանց մօտ :

Քան թէ ընկերի կուրծքը խաբուսիկ , ուր դնում էի գլուխս սիրով ,
Կուրծքը ընկերի , որ շղարշում է անդարձ կորստեան անդունդը ստի :

Այնքան ժամանակ , որքան արեւը կ'այրէ Սինայի ճակատը խրոխտ ,
Եւ անապատի դեղին շեղջերը ալիքների պէս յորձանքներ կը տան —

Ես չեմ ցանկանայ տեսնել երեսը մարդկանց , ընկերի , հարազատների :
Ես չեմ ցանկանայ տեսնել ու լսել նրանց գործերը՝ չա՛ր , ունայն պատի՛ր...»

Եւ վերջին անգամ Աբու Մահարին ետ դարձաւ նայեց նիրհած Բաղդադին ,
Գարշանքով շրջեց ճակատը կնճռոտ եւ փարեց ուղտի թաւ պարանոցին :

Սիրով գուրգուրեց , ջերմ շրթունքներով համբուրեց ուղտի աչքերը վճիտ ,
Եւ թերթիչներից նրա կախեցին անզուսպ արցունքի երկու այրող շիթ :

Անո՛ւշ զնգոցով , հանգիստ , միաչափ մեղմ օթօրում էր այն քարաւանը ,
Քայլում էր առաջ դէպի անապատ , կուսական ափե՛ր , անյայտ հեռունե՛ր...

Մկրտիկ Սուրահ

Եւ ոլորուում էր այն քարաւանը բարձր արմաւենիքի շարքերի միջով,
Փողի էր հանում, փողու քարաւան, եւ բարակ բամին վարում էր փողին:

— «Գնա՛, քարաւան, ի՞նչ ենք մենք թողել, որ ափսոսանքով նայենք մեր ետեւ.
Այսպէս էր խօսում իրեն սրտի հետ Աբու Մահարին, մեծ բանաստեղծը:

Ի՞նչ կայ մեր ետեւ, որ մենք կարօտով ետ դառնանք նորից, իմ քարաւանս,
Թողել ենք ընկե՞ր, կը՞ն ու բարեկա՞մ, փառք ու ընտանիք եւ հարստութիւն՞,

Թողել ենք մարդկա՞նց, համայնք հայրենիք, օրէնք, իրաւունք եւ արդարութիւն.
Քայլէ՛, կանգ մի առ. Թողել ենք միայն շղթայուկապանք, կեղծիք ու պատրանք:»

Եւ կինն ի՞նչ է որ... խորամանկ, խաբող, արիւնարբու սարդ, յաւիտեան նանիւր,
Որ հացդ է սիրում, համբոյրի մէջ թոյն եւ քո գրկի մէջ ուրիշին ծախուում:

Խարխուլ մակոյկով յանձնւիր ծովին, քան թէ հաւատա կնոջ երդումին,
Նա-կաւա՛տ, վարա՛ր, մի չքնաղ դժոխք, նրա բերանով Իբլիսն է խօսում:

Դու երազել ես աստղը հեռաւոր, հրեշտակաթեւ շուշանը մաքուր,
Որ քո վէրքերին բալասան լինի, կեանքի ցաւի տակ ոսկէշող երազ:

Դու տենչացել ես լոյս-աւերի մէջ՝ քեզ իրեն կանչող աղբիւրի երգին,
Անուշ արտասուել երկնային կրծքին եւ անմահութեան ցօղն ես երազել,

Բայց սէրը կնոջ ծարաւած հոգուդ աղ-ջուր է տալիս, որ միշտ տոչորւիս,
Հուր տափանքի մէջ յաղթական կնոջ մարմինը լիզես եւ չյագենաս:

Օ՛, կնոջ մարմին՝ն պագշո՛տ, օծելէ՛ն, դիւական անօթ չարի, ոճիրի,
Դու, որ մսեղէն դառն հաճոյքով խաւար ես դարձնում արեւը հոգու:

Ատում եմ սէրը՝ յաւիտեան խոցող, յաւիտեան այրող ովկիանը կրքի,
Այդ քաղցր թոյնը, որով արբողը ստրուկ է դառնում եւ կամ բռնակալ:

Ատում եմ սէրը՝ մահի պէս անգութ, միշտ բեղմնաւորող չարիքը անսանձ,
Աղբիւրն անսպառ որ կուտակում է աշխարհի վրայ տիղմը եղեռնի:

Ատում եմ կնոջ, համբոյրը նրա, գարշում եմ շողում, պիղծ գգաւներին,
Փախում եմ նրա ճահիճ-մահիճից եւ անիծում եմ երկունքը նրա:

Երկունքը դաժան եւ յաւէրժական, որ հեղեղում է վտառն իժերի,
Որոնք խայթում են բզրկտում իրար, տափանքով ժահրոտ աստղերը պղծում:

Սրիկայ է նա, ով հայր է լինում, ով երջանկաւէտ ոչնչութիւնից,
Գոյութեան կոչում թշառ հիւլէին եւ գլխին վառում Գեհենը կեանքի:

«Իմ հայրը իմ դէմ մեղանչեց, սակայն ես ոչ ոքի դէմ չմեղանչեցի».*)
Այս իմ կտակը թող գրւի շիրմիս, եթէ ունենամ շիրիմ լուսնի տակ:

Այնքան ժամանակ, որքան որ ծովը կը փարէ զմրուխտ ափերն Հէջազի,
Ես ետ չեմ դառնայ կնոջ մօտ երբեք, ես չեմ կարօտնայ թովչանքին նրա:

Կը գգեմ վայրի տատասկը դժնեայ եւ կ'համբուրեմ փշերը նրա,
Գլուխս կը դնեմ այրող ժայռերին եւ կուլամ նրանց ջերմ կրծքի վրայ...»:

Եւ քարաւանը մեղմիկ ղօղանջով չափում էր ճամբէն ոլո՛ր ու մոլո՛ր,¹⁾
Հանգիստ ու անդորր գնում էր առաջ դէպի անապատ, ոսկեղէն հեռո՛ւն:

Զանգակներն, ասես, հեկեկում էին եւ ծորում հա՛տ հա՛տ հնչուն արցունքներ,
Քարաւանն, ասես, լալիս էր անուշ, ինչ որ Մահարին սիրել, թողել էր:

Եւ զեփիւռների սրինգները մեղմ գեղգեղում էին Շարքիներն անո՛ւշ,
Սիրոյ վէրքերի՛, վշտոտ կարօտի եւ երազական քնքուշ թախծանքի:

*1) Այս տողը գրւած է բանաստեղծի ջերմ վրայ:

Եւ Աբու Լալան խորհում էր մաայլ եւ նրա վիշտը անծայր եւ անվերջ,
ինչպէս իր ուղին, որ գալարւում է, ձգւում է անծայր եւ վախճան չունի:

Իր հոգու խորքում թախծում էր անյոյս Աբու Մահարին օրեր, գիշերներ.
Հայեացքը յառած անյայտ աստղերին՝ հիւսելով անծայր ճանապարհի հետ:

Եւ ետ չէր նայում անցած ճամբէքին եւ չէր ափսոսում թողած անցածին,
Ողջոյն չէ՛ր վերցնում, ողջոյն չէ՛ր տալիս անցնող ու դարձող քարաւաններին...

Մերոյ Սուրահ

Եւ քարաւանը Աբու Լալայի աղբիւրի նման մեղմ կարկաչելով,
Հեզ լուսնկայի շողերի միջով քայլում էր առաջ հանգիստ ու անդո՛րր:

Եւ լուսինն, ինչպէս ջէննաթի մատաղ փէրիի կուրծքը՝ պայծա՛ռ, լուսափա՛յլ,
Մերթ ամաչելով պահւում էր ամպում եւ մերթ թրթռուն շողում էր չքնաղ:

Ծաղկունքը բուրեան նիրհ էին մտել՝ զարդավառ շքեղ ադամանդներով,
Գուրգուրում էին քնքուշ մրմունջով ծիածանաթեւ հաւքերը իրար:

Մեխակի բոյրով հոմլս էր փսփսում հէքեաթներն հազար ու մէկ գիշերւայ,
Արմաւն ու նոճին անո՛ւշ քընի մէջ սրօրւում էին ճամբէքի վրայ:

Հովի գրոյցին ականջ դնելով Աբու Մահարին խօսում էր անծայն.—
«Աշխարհն էլ, ասես, մի հէքեաթ լինի՝ անսկիզբ, անվերջ, շքեղ դիւթական:

Եւ ո՞վ է հիւսել հէքեաթն այս վսեմ, հիւսել աստղերով, բիւր հրաշքներով,
Եւ ո՞վ է պատմում բիւր բիւր ձեւերով՝ անդո՛ւլ եւ անխոնջ՝ այսպէս թովչանքով:

Ազգեր են եկել, ազգեր գնացել եւ չեն ըմբռնել իմաստը նրա,
Բանաստեղծներն են փոքր ինչ հասկացել եւ թոթովում են հնչիւններն անմահ:

Ոչ ո՞ք չէ լսել սկիզբը նրա, եւ չէ՛ լսելու վախճանը նրա,
Ամէն հնչիւնը դաշեր է ապրում, ամէն հնչիւնին վերջ, սկիզբ չկայ:

Բայց ամէն մի նոր ծնւածի համար նորից է պատմւում հէքեաթն այս շքեղ,
Նորից սկսում եւ վերջանում է ամէն մի մարդու կեանքի հետ մէկտեղ:

Կեանքը երազ է, աշխարհը՝ հէքեաթ, ազգեր, սերունդներ — անցնող քարաւան,
Որ հէքեաթի մէջ, վառ երազի հետ քայլում է անտես դէպի գերեզման:

Կոյր ու գուլ մարդիկ, առանց երազի, առանց լսելու հէքեաթն այս ոսկի,
Իրար կոկորդից պատառ էք հանում եւ իրար հրում դէպի գերեզման:

Ձեր օրէնքները—լուծ ու խարազան եւ անելք մի ցանց խօսական սարդի,
Եւ որոնց ժահրով թունաւորում էք երազն այս գողտրիկ, հէքեաթն այս վսեմ:

Նդկելի մարդիկ, փոշի կը դառնան ձեր չար սրտերը, ձեր գործերը սին,
Եւ ժամանակի ձեռքը անտարբեր կը սրբէ, կ'աւլէ ձեր հետքերն արնոտ:

Եւ ունայնաշունչ հողմը կը շաչէ ձեր գերեզմանի քարերի վրայ,
Իսկ վայելելու դուք միշտ ապիկար երազն այս չքնաղ, հէքեաթն այս շքեղ...»

Գոհար աստղերի քարաւանները թափառում էին երկնի ճամբէքով,
Եւ ղօղանջում էր ողջ երկինքն անհուն՝ աստղերի շքեղ, անշէջ զնգոցով:

Եւ արար աշխարհ լցւած էր, դիւթւած ղօղանջիւններով յաւէ՛րժ երկնայի՛ն,
Եւ վերասլաց լսում էր հոգով Աբու Մահարին վսեմ ղօղանջին:

—«Գնա՛, քարաւանս, մեղմ, հնչիւններդ հիւսելով երկնի լոյս ղօղանջի հետ,
Վիշտս տուր հովին, քայլէ՛ ընութեան ծոցը մայրական եւ մի՛ նայիր ետ...

Տա՛ր ինձ լուսազգեստ մի հեռո՛ւ եզերք, անյա՛յտ, հեռաւո՛ր, մենաւո՛ր ափեր,
Սուրբ մենակութի՛ւն, դու իմ օազիս, դո՛ւ երազների աղբիւր զովաշունչ:

Լռութեան երկինք, խօսի՛ր դու ինձ հետ աստղերիդ լեզուով եւ ամօքի՛ր ինձ,
Գուրգուրիւր հոգիս՝ աշխարհից խոցւած, մարդուց խայթւած հոգիս վիրաւոր:

Իմ մէջ այրւում է մի անյագ կարօտ, յառիտեան լացող կարեկից մի սիրտ,
Եւ իմ հոգում կայ մի շքեղ երազ, եւ սուրբ արտասուք, եւ սէր անսահման:

Ոգիս ազատ է, ես չեմ հանդուրժում իմ վերայ իշխող ո՛չ մի զօրութեան,
Եւ ո՛չ մի սահման, եւ ո՛չ մի օրէնք, ո՛չ չար ու բարի եւ ո՛չ դատաստան:

Իմ գլխու վերեւ չպէտք է լինի ո՛չ մի հովանի, ո՛չ մի իրաւունք,
Եւ իմ կեանքից դուրս ամէն ինչ բանդ է, եւ ստրկացում, եւ բռնադատում:

Ես կ'ուզեմ լինել անսահման, ազատ, անպարտք, անիշխան, այլ եւ անասուած,
Հոգիս տենչում է միա՛յն, միմիա՛յն անհուն, անպարփակ մեծ ազատութեան:»

Եւ քարաւանը քայլում էր առաջ եւ նրա վերեւ շողշողում էին
Մանկան ժպիտով աստղերը պայծառ—այն յաւէրժավառ աստղերը ազատ:

Զուլալ գիշերին դիւթական ցոլքով փայլում էր ճամբէն փերուզեայ հեռում,
Եւ քարաւանը օրօ՛ր ու շորո՛ր քայլում էր անդորր փերուզեայ հեռուն...

Չորրորդ Սուրահ

Գիշերն ահարկու, ե՛ւ սեւ, ե՛ւ հսկայ մի թռչունի պէս թեւերը փռեց,
Անծիր թեւերը իջան, ծածկեցին քարաւանն, ուղին եւ դաշտերն անափ:

Եւ հորիզոնից մինչ հորիզոններ մռայլ ամպերով երկինքը լցեց,
Չէին շողշողում լուսին ու աստղեր, խաւարն, ասեա թէ՛ խաւարով պատած,

Եւ հողմերն ահեղ նժոյգների պէս՝ սանձարծակ վայրի արշաւում էին,
Յործանքներ տալով, եւ հողմն ու փոշին այրւած դաշտերից խառնում
ամպերին:

Հազար ծայներով եւ մահասարսուռ շառաչում էին եւ աղաղակում,
Ասեա, փրաւոր գազաններ էին, մռնչում-ռռնում հողմերի բերնով:

Եւ ձորերի մէջ գալարւում էին եւ արմաւենու անտառների մէջ,
Հեծեծում էին հողմերը տխուր, ասեա թէ՛ մի սիրտ ողբալիս լինէր:

— «Դնա՛, քարաւան, հողմերի դիմաց աննկուն գնա՛, քայլէ՛, կանգ մի՛ առ.
Այսպէս էր խօսում իր սրտի խորքում Աբու Մահարին, մեծ բանաստեղծը.

Շառաչէք զլիս, ամհի հողմեր, դուք, մրրիկներ, պայթեցէք զլիս,
Ես բաց ճակատով ձեր դէմն եմ կանգնած, զարկեցէք ճակտիս, ես վախեցող չեմ:

Ես ետ չեմ դառնայ պիղծ քաղաքները, ուր բազմաժխտր կրքերն են եռում,
Քաղաքներն արնոտ, ուր մարդը դաժան յօշոտում է միշտ իր նմաններին:

Իմ անտուն գլուխ, դու տուն չես դառնայ, ինքդ մարեցիր օճախդ հայրերի,
Վա՛յ նրան, ով որ տուն ու տեղ ունի, կապւած է շան պէս իրեն տան շէմքին.

Արշաւէ՛ք, հողմեր իմ հօր տան վրայ, քանդէ՛ք, աւերէ՛ք հիմքերը նրա,
Եւ փոշին ցրէք մեծ աշխարհով մէկ.— անծայր ճամբէն է իմ տունը հիմա:

Թե՛նակու թիւնն է իմ հայրենիքը, երկինքն աստղաբիբ — յարկա հայրական,
Եւ քարաւանն է իմ տունը հիմա, եւ իմ հանգիստը — ճամբէս անկայան:

Դու կախարդ ճամբայ, յաւիտեան անյայտ, յաւիտեան դիւթող իմնոր հայրենիք,
Տա՛ր ինձ,— իմ սիրտը յաւիտեան լացող, այնտեղ, ուր աչքը չի տեսել մարդու:

Քարեկամներից հեռո՛ւ տար դու ինձ, որոնք անկշտում մոծակների պէս
Հետեւում են քեզ, երբ արիւն ունիս, իսկ երբ ցամաք ես, կ'մոռանան քեզ:

Իմ ընկերներից հեռո՛ւ տար դու ինձ, նրանց սուտ սիրուց դու պաշտպանիր ինձ,
Ես ոսոխներիս լաւ եմ ճանաչում, զիտեմ պաշտպանել նրանց դաշոյնից:

Իմ բիւր վերքերը ո՛վ կ'նիւթէր ինձ, թէ չլինէին ընկեր, բարեկամ,
Որոնք համբոյրով սիրտս բացեցին, որոնք համբոյրով խայթեցին նրան:

Ի՞նչ է ընկերը — յաւէտ բամբասող, միակ խուզարկու հետքիդ, քայլերիդ,
Ծանօթ շները չեն հաչում վրադ, ծանօթ մարդիկ են հաչում քո վրայ:

Ի՞նչ է ընկերը — լաւիդ նախանձող, նենգ ու չարակամ, մահիճդ պղծող,
Իմ ազնիւ ծոցում ես օժ սնուցի... թռի՛ր, քարաւան, էլ ետ մի՛ դարձիր:

Եւ ո՛ւր որ կ'երթաս, այնտեղից նորէն գնա՛ ու գնա՛ առանց հանգրւան,
Իմ բարի ճամբա՛յ, տա՛ր ինձ, կորցրո՛ւ. չքւիմ, տանջանքս ո՛չ ոք չտեսնի:

Ի՞նչ կայ մեր ետեւ, որ մենք կարօտով ետ դառնանք նորից, իմ քարաւանս,
Թողել ենք մենք փա՛ռք, գանձ ու հայրենի՞ք, թողել ենք օրէ՛նք եւ արդարութի՛ւն,

Թողել ենք մարդկա՞նց, համայնք ու ամբո՛խ, դատ ու իրաւունք եւ իշխանութի՞ւն.
Քայլէ՛, կանգ մի՛ առ—թողել ենք միայն շղթայ ու կապանք, կեղծիք ու պատրանք...

Եւ ի՞նչ է փառքը,— այսօր քեզ մարդիկ կ'բարձրացնեն եղջիւրներից վեր.
Վաղը նոյն մարդիկ քեզ վայր կ'նետեն սմբակների տակ ճմլելու համար:

Ի՞նչ է պատիւը, յարգանքը մարդկանց.— պատւում են ոսկուց եւ վախից միայն,
Իսկ երբ սայթեցիր, կօշիկիդ փոշին մեծ մարդ է դառնում եւ քեզ հարւածում.

Եւ ի՞նչ է գանձը, որով յիմարը տիրում է մարդկանց, եւ սէր եւ հանճա՛ր,—
Բիւրաւորների քամաժ արիւնը, որբի արտասուներ, մեռելների միս:

Հայրենիքն ի՞նչ է—յաւէրժական բանդ, պատերազմի դա՛շտ, նախճիր ու արիւն,
Եւ նրա համար անխիղճ հզօրը բիւր կառաւիներից բուրգեր է կանգնում:

Ատում եմ, աւա՛ղ եւ հայրենիքը, պերճ արօտավայրն լիրբ հարուստների,
Որի հողն արնոտ անդուլ հերկողը չոր քար է կրծում իր հացի կողքին:

Ատո՛ւմ եմ, ատո՛ւմ ամբոխին ռամիկ, մեծ յիմարն է նա, ստրուկ բռնակա՛ւ,
Ոգին հալածող, բռնութեան խարխիւխ, յիմարութեան մէջ զօրաւոր գազան:

Ի՞նչ է համայնքը — թշնամու բանակ եւ մարդը այնտեղ շղթայաժ գերի,
Ե՞րբ է հանդուրժել հոգուդ թռիչքին եւ սլացումին նա վեհ մտքերի:

Նողկալի համայնք, հեղձուցիչ օղա՛կ, քո չարն ու բարին—ահեղ խարազան,
Մի անհուն մկրատ բոլորին խուզող՝ միահաւասար եւ միանման:

Ի՞նչ է օրէնքը՝ բիրտ ուժեղների այդ սուրը դաժան՝ մարդկանցից օրհնած,
Անզօրի գլխին կախաժ յաւիտեան, խեղճին խողխողող, հզօրին պաշտպան:

Բոլոր զայրոյթով զգու՛ւմ եմ, ատում մարդկանց օրէնքը եւ իրաւունքը,
Օրէնքով մորթում, բռնաբարում են եւ իրաւունքով լկում, կեղեքում:

Տա՛ր ինձ, ազատի՛ր, ծածկիր ինձ անհետ մարդկանց արիւնոտ արդարութիւնից.
Թո՛ղ որ վագրերը իմ սիրտը պատռեն, արդարութիւնը քան թէ փրկէ ինձ:

Զգու՛ւմ եմ, ատո՛ւմ իշխանութիւնը—պատերազմների յաւէրժ յերկրող,
Անյա՛գ վաշխառու, անկուշտ ձրիակեր, արեան բաղանիք, սերունդներ լաւող:

Անցած դարերի, գալիք դարերի մեծ դահիճն է նա եւ մեծն աւազակ,
Սարսափներ վիժող, ոխակալ վոհմակ, հազարաճիրան մոլի բորենի:

Նա փշրում է միշտ մեր ուսերը վար, ամէն ուր հասնում ճգմում է մարդուն,
Եւ հրէշի պէս կրծքիս է նստել, բռունցքն է ահեղ սղմել ճակատիս:

Եւ ամէն ինչ է իշխանութիւնը — իրաւունք, օրէնք եւ արդարութիւն,
Նա ինքն է խիղճը, եւ չարն ու բարին, իսկ դու—գերեզման, դու—ոչնչութիւն:

Մեր ամէն քայլին շղթայ է դրել, փականք է դրել մեր լեզւին, մտքին,
Եւ արդարութեան դաժան անունով կախում ու մաշկում ծերին, մանուկին:

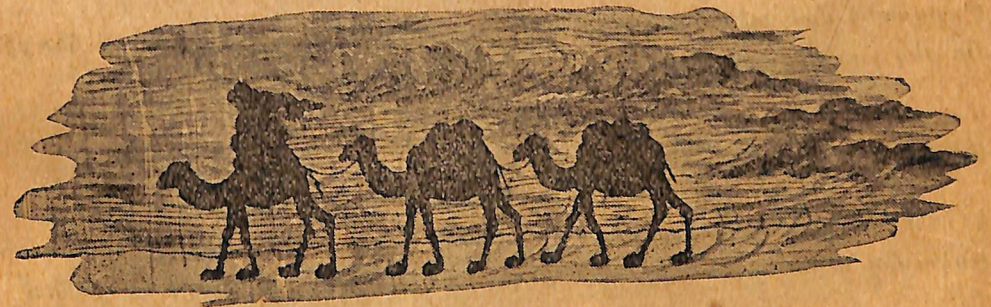
Ապիկար մարդի՛կ, ստրուկ ու վախկո՛տ, ո՛վ տւեց սուրը նմանիդ ձեռքին,
Ո՞վ տւեց նրան վրէժի իրաւունք՝ իշխել, խողխողել իր նմաններին:

Տա՛ր ինձ, քարաւան, իժերին յանձնի՛ր, թաղիր հէգ սիրտս աւազների տակ,
Տա՛ր ինձ, ազատի՛ր իշխանութիւնից, ազատի՛ր նրա հովանուց վայրագ...»

Խօլ կայծակները հրեղէն սրով ծւատում էին վաշտերն ամպերի,
Եւ արշաւասոյր՝ փշրում էին հեռաւո՛ր, անտես լեռների ճակտին:

Եւ մրրիկները մռնչում էին, արմաւն ու նոճին շաչում, շառաչում,
Եւ քարաւանը արա՛գ, արնթա՛ց, զի՛լ, քառատրոփ վազում էր, թռչում:

Վազո՛ւմ էր, թռչո՛ւմ, զրընգ հա՛ զրընգ, փոշու ամպերով ծածկելով ճամբէն,
Ասես, փախչում էր չար իշխանութեան քինոտ բռունցքից, որ չհասնի իրեն...»

Հիմնական Սուրահ

Եւ միջօրէի բարկ արեւի տակ խիստ բուրում էին նարնիս ու զաթար ,
Եւ քարաւանը փոշու մէջ կորած , քրտնաթոր , յոգնած քայլում էր դանդաղ :

— «Գնա՛ , քարաւան , խորշակ ու մրրիկ ճեղքելով անցի՛ր , մտի՛ր անապատ .
Այսպէս էր խօսում զայրացած սրտում Աբու Մահարին , մեծ բանաստեղծը :

Թո՛ղ անապատի տաք հողն իմ դէմ գայ , աւազի վրայից հետքերս ջնջէ ,
Որ մարդը երբեք տեղս չզտնի , իմ շնչած օդը մարդը չը շնչէ :

Այնտեղ մարդկանցից ապահով կըլնեմ , էլ ո՞ւմից միթէ ես երկիւղ ունեմ ,
Թող որոտընդոստ մռնչիւններով վագր ու առիւծ արշաւեն իմ դէմ :

Տեսնում եմ ահա՛ շէկ առիւծներին դեղին շողջերից աչքիս են նայում .
Տեսնում եմ նրանց , որոնց ոսկեղէն բաշերից հողմը կայծեր է պոկում :

Արի՛ք , կանչում եմ , ես փախչողը չեմ , արի՛ք , լափեցէ՛ք սիրտս վիրաւոր ,
Ես ետ չեմ դառնայ մարդկանց մօտ երբեք , դուռը չեմ բաղխի մարդու նենգաւոր :

Մարդկանց մօտ պէտք է աչալուրջ լինիս , միշտ ոտքի վրայ եւ սուրը ձեռքիդ ,
Որ քեզ չ'ըլկեն , քեզ չ'յօշոտեն թէ՛ բարեկամդ եւ թէ թշնամիդ :

Մարդիկ ի՞նչ են որ . . դիմակած դեւեր , ժանիքներ ունեն , անտես ճիրաններ ,
Սմբակներ ունեն եւ որոնող են , եւ նրանց լեզուն — թունաւոր սուսեր :

Եւ ո՞վ են մարդիկ . — մի պատառ հացիդ հազար աչք ծգող , քրտինքի լափող ,
Անկումիդ ուրախ , մատնիչ , ուրացող , աղւէսների հօտ եւ դահի՛ճ , դահի՛ճ ,

Թշուառութեան մէ՛ջ , աղքատութեան մէ՛ջ փոքրոգի՛ , քծնո՛ղ , վաճառւո՛ղ , քսո՛ւ ,
Հարստութեան մէջ անզո՛ւթ , մեծամի՛տ եւ ամբարտաւան եւ վրիժառու :

Համբելով մէկ մէկ անթիւ քայլերը իմ քարաւանի , իմ անծայր ճամբու ,
Անթիւ քայլերը չեն հասնում չափին մի օրում գործած յանցանքին մարդու :

Ասում եմ ահա՛ եւ արեւելքին , հիւսիս հարաւին եւ արեւմուտքին ,
Որոնց հողմերը՝ իրար հետ ներհակ՝ լսում են մէկտեղ իմ արդար խօսքին :

Հսէ՛ք ու տարէ՛ք խօսքս հրեղէն , թո՛ղ ծովերից ծով աշխարհն իմանայ ,
Որ աւելի վա՛տ , աւելի զազի՛ր , քան մարդը դաժան՝ այդ մարդն է նորից :

Սիրում եմ , սիրո՛ւմ գայլին , չախկալին , բայց մարդուն սիրել չեմ կարող երբեք :
Ո՞վ է ինձ տանջել նրա չափ անգութ , եւ ո՞վ է լակել նրա չափ արիւն :

Հաւերն աշխարհում զոհւում են , մեռնում վատերի համար եւ վատերն յաւէրժ
Տանջում են , լըկում մի բուռ լաւերին , — եւ կեանքի արտում որոմն է անում :

Ապիրատ աշխարհ , ուր հզօր ոսկին դարձնում է զողին պատաւաւոր , ազնիւ .
Ապուշին՝ հանճար , վախկոտին՝ կտրիճ , տգեղին՝ չքնաղ եւ պոռնիկին՝ կոյս :

Մարդկային աշխարհ , ուր ամենուրեք հզօրի առաջ թոյլը մեղաւոր ,
Եւ մարդը տգեղ՝ ինչ որ անում է այս գարշ աշխարհում սոսկ նիւթի համար :

Սոսկ նիւթի համար , նրան միշտ գերի , եւ թաթն արիւնոտ աստածացնող . —
Ահա մարդը միշտ՝ պատկերն Աստծու , սակայն իրապէս Շէյթանի վիժլածք :

Այնքան ժամանակ , որքան աստղերը անշէջ թարթում են լուռ անապատին ,
Եւ գալարւում են շողջերն աւազի , շո՛ւմ ու ճո՛ւմ նման օձերին . —

Ես չեմ ուզենայ ողջունել մարդկանց , դէպի համայնքը ես ետ չեմ դառնայ ,
Բորենիները թող ինձ յօշոտեն , բոցոտ հողմերը շաչեն ինձ վրայ :

Փախի՛ր , քարաւան , այդ պոռնկութեան լախի՛ր ու արբշի՛ռ , ցո՛փ խնճոյքներից ,
Ստի եւ կեղծի հրապարակներից եւ վաճառանքի պղծ շուկաներից :

Կնոջի՛ց , սիրո՛ւց , համայնքի՛ց փախի՛ր , արդարութիւնից , վրէժի՛ց փախի՛ր ,
Փախի՛ր ընկերից եւ հայրենիքից , փախի՛ր , կանգ մի՛ առ մարդկանց սուտերից :

Գնա՛, քարաւան, սմբակներդ տակ տորթի՛ր, կոխի՛ր օրէ՛նք, իրաւո՛ւնք,
եւ ճանապարհիդ փոշիով ծածկիր, թէ չարն ու բարին, թէ իշխանութիւն...»

Իրենց աղեղի պարանոցները՝ ուղտերը լարած նետերի նման,
Զի՛լ վազում էին եւ իրենց յետքից թողնելով անծայր փոշու քարաւան:

Զի՛լ վազում էին խանձաժ դաշտերով դէպի անյա՛յտը, դէպի հեռաստան,
եւ ծածկում էին փոշու ամպերով անծի՛ր դաշտերը, քաղաք ու աւան:

Կարծես՝ վախեցած փախչում էր արագ, առանց հանգրւան, Աբու Մահարին,
Կարծես՝ օրէնքը, կինն ու համայնքը նրան կրճնկկոխ հետեւում էին:

Եւ քարաւանը զրընգ հա՛ զրընգ՝ առանց նայելու անցնում էր անդարձ
Բուրգերի տակով մեծ քաղաքների՝ հացի ու կրքի ժխորով լցած:

Վազում էր արա՛գ՝ յիմարութեան մէջ դարեր քարացած գիւղերի մօտով,
Վազում էր անդուլ դէպի անապատ ոսկէշող աստղի անզուսպ կարօտով:

Քարաւանն հերսոտ՝ օրեր—գիշերներ չափում էր ճամբէն ոլո՛ր ու մոլո՛ր,
եւ հոգու խորքում Աբու Մահարին խորհում էր ցասկոտ՝ ճակատը խոլոր:

Եւ լալիս էր նա առանց արցունքի եւ նրա վիշտը անհուն ու անվերջ,
Ինչպէս իր ուղին, որ զալարւում է, ձգւում է անծայր եւ վախճան չունի:

Եւ ետ չէր նայում անցած ճամբէքին եւ չէր ափսոսում թողած, անցածին,
Ողջո՛յն չէր վերցնում, ողջո՛յն չէր տալիս անցնող ու դարձող քարաւաններին...

Վեցերոդ Սուրահ

Եւ քարաւանը Աբու Լալայի Արաբստանի մեծ անապատի
Դարբասների մօտ կանգ առաւ յոգնած...

Եւ անապատի հորիզոնների հեռո՛ւ ափերը հրդեհւում էին,
Մութն հաւաքում էր փէշերը թաւշեայ, բոցերով բոսոր երկինքն էր ծփում:

Եւ Աբու Լալան քարաւանի մօտ նստեց մենաւոր, հանգիստ եւ պայծառ,
Ոսկի ժայռերին գլուխը յենած՝ հայեացքը սուզած լուսեղէն հեռուն:

— «Օ՛, ի՛նչ ազատ եմ, անսահման ազա՛տ, մի՞թէ կարող է անապատը մեծ
Պարփակել, զրկել իր ափերի մէջ ազատութիւնա՛ անե՛զր, անհուն:

Ո՛չ մի մարդկային ձեռք ինձ չի հասնի, ո՛չ մի մարդկային աչք ինձ չի տեսնի,
Օ՛, ազատութիւն, դու դրախտային չքնաղ վարդերի լուսեղէն բուրմունք:

Քո լոյս վարդերով դու պսակի՛ր ինձ, վառի՛ր ջահերդ իմ տխուր հոգում,
Օ՛, ազատութիւն, դու դրախտային վառ բլուրների անմահ Ալ Կօրան:

Զքնաղ անապա՛տ, դու միայնութեան ոսկեղէն աշխարհ, քեզ հազա՛ր ողջոյն,
Անարատ հողե՛ր, ուր մարդը մարդուն չէ լըկել երբեք, օրհնեա՛լ լինիք դո՛ւք:

Տարածւի՛ր անծիր, փռի՛ր աւազիդ անափ ծովերը աշխարհի վրայ,
Ծածկի՛ր ողջ մարդկանց, քաղաքները ժանտ, ծածկի՛ր աւաններ, քէօշք ու խրճիթներ:

Վիշապ-հողմիդ հետ ազատութիւնը թո՛ղ գահակալէ աշխարհի վրայ,
Եւ ոսկեվառէ վսեմ արեւը աշխարհասփիւռ ազատութիւնը:»

Հազա՛ր ու հազա՛ր հրաշալիքներով եւ հրաբորբոք հրապոյրներով
Ոսկի վարսերը անծայր տարածած՝ Շէմս Արեւն ելաւ, Աստուծոց հզօր:

Եւ վեհ արեւի աչքերի առաջ փուլեց, ծաւալեց անապատը մեծ,
Վառ վառ հուրհրաց, ինչպէս տիտանեան, հսկայ առիւծի ոսկեղէն մորթի:

— «Սալամ քեզ, Արեւ, շիւքըր բիւրաբիւր, դո՛ւ, իմ անմահ մայր, մայրական դու գիրկ,
Դո՛ւ միակ բարի, դո՛ւ յաւէտ գթոտ, դու միակ իմ սէր, դո՛ւ միայն սո՛ւրբ, սո՛ւրբ,

Դո՛ւ, որ հիացքով եւ անմահութեամբ լցրեցիր հոգին մեծ Զօրօաօտրի,
Ահա՛ իմ հոգին — մի ծարաւ բողբոջ. թափի՛ր նրա մէջ քո պուրպուր գինին:

Տիեզերական դու անհուն բաժակ՝ ոսկի արբեցման եւ երանութեան,
Դու՝ անհուն բաժակ հրապոյրների եւ հրճանքի անմահ գինով լի:

Հարբեցրո՛ւ ինձ, հարբեցրո՛ւ ինձ, քո անմահ գինով հարբեցրո՛ւ ինձ,
Մոռանամ մարդուն, վիշտն ու չարիքը, սուտն ու մոայլը մոռանամ յաւէ՛րժ:

Տիեզերական հազարահանդէս դու մեծ խրախճանք, դո՛ւ, բարի արեւ,
Խաւարների դէմ անյաղթ ախոյեան, դու Աստծուց հզօր, դո՛ւ ուրախութի՛ւն:

Քո երջանկութեամբ, քո յաւէրժութեամբ, քո պայծառութեամբ հարբեցրու ինձ,
Եւ քո բուրալից լոյս անուրջներում տո՛ւր ինձ անցեալի անգարթ մոռացում:

Դո՛ւ միակ բարի, դու յաւէտ գթոտ, դո՛ւ միակ իմ մայր, դու միայն սուրբ, սո՛ւրբ,
Մահը խորտակող, զարունների մայր, դո՛ւ գերահրաշ, միա՛կ գեղեցիկ:

Ես սիրո՛ւմ եմ քեզ, ես սիրո՛ւմ եմ քեզ, կիզի՛ր, խոցի՛ր ինձ հրեղէն սիրով.
Եւ ոսկեճաճանչ վարսերդ շքեղ փռի՛ր ինձ վրայ եւ գուրգուրի՛ր ինձ:

Եւ արիւնոտի՛ր իմ շրթունքները քո հրդեհավառ լոյս համբոյրներով,
Երջանկասփիւռ քո հուր գիրկը բա՛ց, ես սիրաբորբոք թռչո՛ւմ եմ քեզ մօտ:

Իմ ազնիւ ուղտե՛ր, ոտքի կանգնեցէ՛ք, դարձաւ Մահարին իր քարաւանին,
Եւ թօթափեցէ՛ք ձեր սրունքներից ստրուկ աշխարհի զազրելի փոշին:

Օ՛, վերջին անգամ լսէք իմ խօսքը. — ատո՛ւմ եմ ես ձեզ, հեռաւոր մարդի՛կ՝
Գարշո՛ւմ եմ, ատում ձեր կրօնները, ձեր լաւն ու վատը, ձեր չարն ու բարին:

Որոնք միմիայն շղթայ են կռում եւ ստրկութեան զնդաններ կոփում.
Օ՛, վերջին անգամ ատո՛ւմ եմ ես ձեզ, եւ յաւէրժ, յաւէրժ ատո՛ւմ եմ ես ձեզ:

Եւ թող խլանան իմ ականջները՝ յաւէտ չսեմ աղմուկն աշխարհի,
Յաւէտ կուրանամ աշխարհի համար, եւ ետ չնայեմ տեսնելու մարդկանց:

Շարժիր, քարաւան, դարե՛ր եւ դարե՛ր թռի՛ր, սլացիր արեւը դէպի,
Նրա լուսեղէն, բոցեղէն գրկում, որ արեւանամ եւ յաւերժանամ:

Օ՛, իմ մայր արեւ, քո ոսկեփրփուր ծիրանիդ ձգիր ուսերիս վրայ,
Որ ես յաղթական, լոյս-փառքերիդ մէջ սլանամ յաւէրժ դէպի, դէպի քեզ...»

Եւ Աստծուն լսելի եղաւ Խայամի տրտունջն ու յանդիմանութիւնը. բարկացաւ Աստուած, սաստիկ բարկացաւ, որ մի հողեղէն յանդգնում է այդպիսի բերան բանալ: Եւ պատժեց Աստուած Խայամին. բանաստեղծի բերանը ծռւեց, լեզուն կարկամեց. էլ չէր կարող խօսել Խայամը, ունայնութեան քաղցրախօս բլրուլը:

Երբ անցաւ մի քիչ ժամանակ, զգաստացաւ Խայամը, տեսաւ ծանր պատիժը, զղջաց եւ դարձաւ այսպէս թոթովեց դէպի Աստուած. —

Աշխարհումս մեղք չըգործած
Ո՞վ կ'այ, ասա՛, Աստուծ իմ.
Եւ նա, որը չի մեղանշում,
Ի՞նչպէս կ'ապրի, Աստուծ իմ:
Թէ վաս անեմ, քէ վաս խօսեմ,
Դուն էլ ինձ վաս պատիժ տաս,
Ուրեմն ի՞նչն է իմ եւ քո մէջ
Տարբերութիւնն, Աստուծ իմ...

Եւ Աստծուն լսելի եղաւ Խայամի զղջումն ու իմաստալից խօսքը. զարմացաւ. թէ ի՞նչպէս մի հողեղէն կարող է այդպէս խելացի խօսել, ամաչեց ինքն իր մէջ, եւ ներեց Խայամին՝ վերստին շնորհելով նրան ե՛ւ ծիրանի գինի, ե՛ւ աւելի իմաստուն լեզու:

Ն Ա Ն Օ Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Քասիս.	Երկնողանի, Երկայնաձիգ գրամ պօեմ, արաբերէն.
Սուրահ.	գլուխ, հասւած.
Գազէլ.	սիրոյ երգ.
Իրլիս.	դէւ, սասանայ.
Հէջազ.	արաբական ծովեղերք, նահանգ.
Շարֆի.	երգ.
Նարնիս.	նարգիս. (ծաղիկ).
Ջարար.	ծէքրօն (բոյս անապատի).
Շէմս.	արաբերէն արեւ.
Սալամ.	ողջոյն.
Շիւքր.	փառք, գոհութիւն.
Սամու.	անապատի տափ հողմ, խորակ.
Ալ-Կորան.	Ղուրան:

ՄԵՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1. — ԱՏԱՆԱՅԻ ԵՂԵՈՒՆԸ. — ՏԵՂԵԿԱԴԻՐ ԹԱԿՈՐ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ,	202.
Ֆրանսիս սը Փրիսմանի յառաջաբանով	12,50
2. — ԱՐԻՒՆԻ ԶՈՐԸ, Վիպակ Կիլիկիոյ Պատմ. Կեանքին	
«Յէս մանու էջ» մը Սմբատ Բարսի (Սպառաձ)	20
3. — ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ ԵՒ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՅ, Սմբ. Բարսի	10
4. — ՀԱՅ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՍԾ ԶՈՀԵՐԸ, Հայ Բժշկ. Միութիւն (Սպառաձ) —	

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՀԱՅԿԱՇԷՆ»

1. — ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ, Դրամա 4 արար, Այ. Շիրվանզադի, Բ. Տպագր. 40
2. — ԱԲՈՒ ԼԱԼԱ ՄԱՀԱՐԻ, Բապէ, Ա. Իսահակեանի, Գ. Տպագրութիւն 20
3. — ՆԱՄՈՒՍ, Դրամա 4 արար, Այ. Շիրվանզադի (Մանուշի սակ) Բ. Տպ. 60
4. — ԽՈՆԱՐՀՆԵՐԸ, Տիպեր, Յ. Օշականի, Ա. Հասնր, (Մանուշի սակ) 50

ԱՅՍ ԴԱՐՔԷՆ

ՀԵՏՉԷՏԷ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՊԻՏԻ ՅԱՆՁՆՈՒՆ

5. — ԿՕՍՄՈՊՈԼԻՏԸ, Պատմաձ, Այ. Շիրվանզադի
6. — ԶԱՐ ՈԳԻ, Դրամա 4 արար Այ. Շիրվանզադի
7—8 ԽՈՆԱՐՀՆԵՐԸ, Յ. Օշականի, Բ. և Գ. հաւորները
9. — ՀԱՅԿԱՇԷՆ ԵՐԳԱՐԱՆ, Լիակատար Գրպանի

Մեր Հասցէն՝

Կ Ի Լ Ի Կ Ի Ա Գ Ր Ա Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Ն Ո Յ

Թիւ 37, Գապրիսթան Փողոց—Բերա

Կ. ՊՈԼԻՍ

LIBRAIRIE "LA CILICIE,"

Nº 37, Rue Cabristan — Péra

CONSTANTINOPLE

2013

